

ונפלי נכסי קמי יתמי, דהוה ליה נועל דלת, כלומר, אין בעל חוב נועל דלת בפני לוח, מחשש מיתת הלוח – שלא יוכל לגבות אלא בזיבורית, כי אינו מעלה בדעתו שימות הלוח.

הלכך אפילו מגדולים נמי, אין גובין אלא זיבורית, ולא מחמת תקנת יתומין⁽²¹⁾, אלא שביורשין⁽²²⁾, אנו מעמידים דינו של בעל חוב על דין תורה.

תא שמע, לפשוט שאפילו מגדולים אין גובה אלא זיבורית:

דתני אבוי קשישא בברייתא: "יתומין" שאמרו חכמים, ביתומים גדולים, ואין צריך לומר ביתומים קטנים.

א. מלוח שבא לתבוע חובו, אף על פי שיש בידו שטר, רשאי הלוח לטעון פרעתי את חובי, ולא יהיה המלוח נאמן לגבות אלא בשבועה.

ב. מי שאינו יודע לטעון עבור עצמו, טוענים בית דין עבורו.

ג. לפיכך⁽²³⁾ אמרו חכמים, הבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה, ואף שאין האב טוען פרעתי, ואין היתומין יודעים אם פרע, אנו טוענים עבורם, שמא פרע לך אביהם, ולא יהיה נאמן אלא בשבועה.

ודחינן: מנין לך שהברייתא מדברת גם על גבייה מזיבורית.

ודלמא מה שאמרו אפילו גדולים, הני מילי לענין שבועה, ומשום דאפילו בן גדול במילי דאברה [בעסקי אביו] כקטן דמי, ואינו יודע אם פרעו אביו או לא.

אבל לענין לגבות מן הזיבורית, לא נאמר גדולים כקטנים, כי תקנה היא, ולגדולים לא תיקנוה.

ומסקינן: והלכתא יתומין שאמרו גדולים ב-1

לריטב"א כתבו, "דלא יכלי לאיטפולי בזיבורית לזבונה ולא למיפלחה".

21. הקשה הרשב"א, אי בגדולים ומשום דלא מסיק אדעתיה דמאית, היכי קתני במתניתין מפני תיקון העולם [ואכולה מתניתין קאי מפני תיקון העולם]? ועוד, ניזקין מאי איכא למימר, דדינא בעידידת דבר תורה, ואי גדולים אמרו ליכא תקנתא אלא דינא?! ותירץ, דלכולי עלמא נזקין מפני תיקון העולם הוא, ובקטנים דוקא, והכי פירושא, יתומים שאמרו במשנתנו דוקא קטנים, בין נזקין בין לבעל חוב, וכי קתני "מפני תיקון העולם", אכולהו הנך מיני דמתניתין קאי. או דילמא, בעל חוב דינא, ומשום דלא מסיק אדעתיה, ואפילו

גדולים נמי, וניזקין בלחוד תקנתא, וכי עבוד רבנן, בקטנים ולא בגדולים.

וראה עוד בחידושים מכתב יד המיוחסים לריטב"א. וראה במהרש"א מט ב על תוספות ד"ה אלא, וקרנן נתנאל אות ז. וראה בסמ"ע וש"ך סוף סימן קח וסימן תיט בדעת החולקים.

22. ולא דוקא יתומים בני הלוח, אלא הוא הדין, שאר יורשים, דמאי שנא – ר"ן על הרי"ף, וכן נראה בשלחן ערוך.

23. על פי רש"י. ומשמע, שטענה זו עבור היתומים, אינה אלא מחמת שהאב היה יכול לטעון "השבע לי שלא פרעתיך".

וראה בשבועות מא א בתוספות ד"ה וכי